Jonna Salonen, Pekka Rissanen, Arto Vuori 13.10.2021

THL:n lausunto laaturekistereistä sekä terveystieteellisen ja hoitotyön tutkimuksen rahoituksesta

Eduskunnan Kunta- ja terveysjaoston kuulemistilaisuus 14.10.2021

Laaturekisterien tilanne ja mahdollisuudet niiden kehittämiseen

Suomi ja sen asukkaat käyttävät paljon resursseja sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kustannusten kohdentamisen kannalta ja inhimillisestä näkökulmasta on tärkeää, että palvelut ovat vaikuttavia. Jotta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteiden toteutuminen voidaan varmistaa, on jatkossa entistäkin tärkeämpää seurata sote-palveluiden laatua ja vaikuttavuutta.

Laaturekisteritoiminta on yksi merkittävä, kustannustehokas ja hyväksi todettu tapa hoidon laadun sekä vaikuttavuuden mittaamiseksi ja edelleen parantamiseksi. Kansallista terveydenhuollon laaturekisteritoimintaa pilotoitiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa (THL) Eduskunnan myöntämällä 2,7 M €:n lisärahoituksella vuosina 2018–2020. Pilottihankkeessa selvitettiin, miten kansalliset laaturekisterit voitaisiin organisoida, rahoittaa ja ylläpitää. Hankkeessa oli mukana seitsemän pilottilaaturekisteriä (diabetes, HIV, eturauhassyöpä, iskeeminen sydänsairaus, reumasairaudet, psykoosien hoito, selkäkirurgia) sekä kaksi ns. poikkileikkaavaa työryhmää (hoitotyösensitiivinen laatu ja perusterveydenhuollon laatu). Hankkeen pääraportti on julkaistu verkossa vuonna 2019: https://www.julkari.fi/handle/10024/138834.

Laaturekisteriprojektin toimijat ovat osallistuneet vuonna 2021 päättyvään Valtava-hankkeeseen, jossa on kehitetty kansallista sote-tietotuotantoa. Valtava-hankkeessa on toteutettu lisäksi selvitystä siitä, voisiko Kanta-palveluiden Potilastietovaranto toimia diabetesrekisterin ja jatkossa myös muiden laaturekisterien tiedonlähteenä. Selvityksen loppuraportti on valmisteilla. Laaturekisteritoimintaa ovat tukeneet myös esimerkiksi sote-organisaatiot, lääkäreiden erikoisalayhdistykset ja yliopistot tarjoamalla asiantuntijoidensa työpanosta sekä tekemällä investointeja tietojärjestelmiin ja kirjaamiseen.

Kansallinen laajan verkoston toiminta vaatii koordinaatiota, jotta voidaan määritellä yhteisiä ja merkityksellisiä tavoitteita, noudattaa yhteneviä toimintaperiaatteita sekä samalla oppia muilta vastaavilta toimijoilta. Koordinaatiolla voidaan myös välttää päällekkäistä työtä, mikä tehostaa toimintaa.

Tähän mennessä kertyneiden kokemusten mukaan laaturekisterien tarjoaman tiedon avulla voidaan seurata hoidon toteutumista sekä tuloksia, yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tunnistaa mahdollisia hoitoon liittyviä haittoja. Nykyaikainen laatu- ja vaikuttavuustieto sisältää myös asiakkaiden kokemuksen laadusta (PROM = Patient Reported Outcome Measures ja PREM = Patient Reported Experience Measures). Laaturekisterien tietoja hyödynnetään sote-ammattilaisten vertaiskehittämistilaisuuksissa, joiden tavoitteena on tukea toimintakäytäntöjen parantamista ja edelleen hoidon tuloksia.

Kattava laatutieto on myös arvokasta aineistoa TKI-toiminnalle ja tieteelliselle tutkimukselle. Laadukkaita tietoaineistoja saadaan koottua ja ylläpidettyä vain perusteellisella ja pitkäjänteisellä moniammatillisella työllä.

Jonna Salonen, Pekka Rissanen, Arto Vuori 13.10.2021

Kansallisen laaturekisteritoiminnan rahoitus vuosina 2021–2022

Kansallisen laaturekisteritoiminnan kehittämistä jatketaan vuosina 2021–2022 THL:ssa Eduskunnan kaksivuotisen 1,4 M€ lisärahoituksen turvin projektissa, jonka tavoitteena on valmistautua lakisääteiseen laaturekisteritoimintaan. Projektissa on mukana yhdeksän kumppanuuslaaturekisteriä: diabetes, hiv, munuaistauti, psykoosien hoito, selkä, sepelvaltimotauti, suun ja hampaiden hoito, tehohoito sekä tulehdukselliset reumasairaudet.

Vuonna 2022 THL:llä on käytössä kansallisen laaturekisteritoiminnan valmisteluun puolet Eduskunnan myöntämästä lisämäärärahasta eli 750 000 euroa. Toimintaa kehitetään yhteistyössä asiantuntijaverkoston kanssa. Vuoden 2022 toiminnan painopisteiden suunnittelu on parhaillaan käynnissä.

THL:n lakisääteiseksi tehtäväksi osoitettiin vuonna 2019 uudistetussa THL-laissa alan laaturekisterien ylläpitäminen. STM:n laaturekisteriasetuksen luonnos oli lausunnoilla kesän 2021 alussa. Asetuksessa esitettiin THL:n rekisterinpidolliselle vastuulle kymmentä (10) terveydenhuollon laaturekisteriä. Toiminnan laajentamista sosiaalihuollon palvelujen puolelle on tarpeen selvittää ja kehittää. Laaturekisteriasetuksen voimaantulon aikataulu on avoin, samaten jatkuvan laaturekisteritoiminnan resursointi. THL:ssa on arvioitu, että kymmenen kansallisen laaturekisterin jatkuva toiminta vaatisi vuosittain noin 3 M € rahoituksen.

Sosiaali- ja terveysministeriö esitti hallinnonalan talousarvioehdotuksessa laaturekisteritoimintaan sekä laatu- ja vaikuttavuustiedon koordinointiin 2 M€ vuodelle 2022, 2,5 M € vuodelle 2023 ja 3 M € vuodelle 2024, mutta tämä rahoitus puuttuu valtion talousarvioesityksestä. Jotta koko maahan voitaisiin luoda yhteneväiset edellytykset pitkäjänteiselle laadunhallinnalle, on käytännössä välttämätöntä, että kansallisten laaturekisterien koordinaation perusrahoitus sisällytetään valtion budjettiin.

Terveystieteellisen tutkimuksen rahoitustarpeet

Tilanteessa jossa palvelujärjestelmä on nopeasti muuttumassa, on turvattava riittävä terveystieteellisen tutkimusrahoituksen taso. Erityisesti tulisi ottaa huomioon muutosprosessien tutkimuksellinen arviointi ja arvioinnin tuottama tuki järjestelmämuutoksen toteuttamiseen. Normaali tutkimusrahoitus on eri rahoitusinstrumentein turvattava ja lisäksi on varattava rahoitus sote-uudistuksen muutosvaiheen tarvitsemaan tutkimukselliseen arviointiin.

Markku Tervahauta, pääjohtaja

Pekka Rissanen, tietoylijohtaja